

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

The Model of Teaching Competency Development for Visual Art Teachers of Secondary Schools

ณัฐธิดา ภูจิ๊บ¹ ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์² และ เอกชัย กี่สุขพันธ์³Nuttida Pujeeb¹ Poonarat Pichayapailoon² and Ekachai Keesookpun³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพอันพึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ตัวอย่าง คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ทั่วประเทศ จำนวน 400 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ครูทัศนศิลป์ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI^{Modified} ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการความรู้ มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด รองมาคือ การฝึกอบรม การสอนงาน และระบบพี่เลี้ยง ตามลำดับ สมรรถนะที่ควรพัฒนาอันดับแรก คือ ทักษะและการพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้และทักษะ ต้องใช้วิธีฝึกอบรมการสอนงาน และการจัดการความรู้ ด้านคุณลักษณะต้องจัดการจัดการความรู้ ในส่วนของการพัฒนาสมรรถนะด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม ต้องจัดการจัดการความรู้และระบบพี่เลี้ยง และสำหรับการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องจัดการจัดการความรู้ ระบบพี่เลี้ยง และการฝึกอบรม 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 7 ส่วน โดยองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการจัดการความรู้ และสมรรถนะหลัก 5 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะจริยธรรมและค่านิยม และการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ, ครูทัศนศิลป์, สมรรถนะการสอน, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Article Info: Received 26 September, 2016; Received in revised form 4 August, 2020; Accepted 6 August, 2020

¹ นิสิตดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: nuttidap36@gmail.com

Ph.D. Candidate in Art Education, Department of Art, Music and Dance Education, Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: nuttidap36@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: ppoonara@chula.ac.th

Lecturer in Department of Art, Music and Dance Education, Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: ppoonara@chula.ac.th

³ อาจารย์พิเศษสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: ekachaiks@hotmail.com

Special Lecturer in Department of Policy, Management and Leadership, Division of Education Administration, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: ekachaiks@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to: (1) analyze the current and desirable states of developing teaching competency for visual art teachers of secondary schools; and (2) enhance the model of teaching competency development for visual art teachers of secondary schools. The research sample included 400 schools, with visual art teachers as respondents. The research instruments were questionnaire and interview. The data were analyzed by frequency distribution, percentage, average, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}). The results showed that: 1) knowledge management was considered as the highest level of priority need, followed by training, coaching and mentoring system respectively. In terms of competencies, the first ones which needed to be developed were skills and professional development, and lifelong learning. Regarding the appropriateness of the model, it showed that in order to enhance knowledge and skills, the most effective ways were training, coaching, and knowledge management. To develop the characteristics, the best way was using knowledge management. However, in terms of enhancing ethical standards and values, the most preferred way was the use of knowledge management combined with mentoring system. And for professional development and lifelong learning, the use of knowledge management, mentoring system, and training altogether was suggested; and 2) the developed method consisted of seven important components including coaching, mentoring, training and knowledge management, and it also contained 5 main competencies which were professional knowledge, skills, characteristics, ethical standards and values, and development and lifelong learning.

Keywords: model of teaching competency development, visual art teachers, teaching competency, secondary schools

บทนำ

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาประเทศให้พร้อมรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยและโลกกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (knowledge-based society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) อีกทั้งแนวคิดของสังคมฐานความรู้ยังสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีกรอบแนวคิด คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ปัจจัยเหล่านี้ประกอบกับการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ไปสู่ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งการจัดการความรู้ในองค์กรที่ดีย่อมส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษามีคุณภาพย่อมผลิตแรงงานที่มีความรู้ (knowledge worker) ออกสู่สังคม

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งต้องส่งเสริมพัฒนาความรู้ ความสามารถสร้าง วิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้” ดังนั้น การพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการขับเคลื่อนเข้าสู่ทปญญัตติดังกล่าว นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ระบุว่า การส่งเสริมและยกสถานะของครู ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคม เป็นบุคลากรที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีภูมิความรู้และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มุ่งเน้นให้ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาตามเส้นทางวิชาชีพและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีระบบสนับสนุนการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ SEAMEO Innotech Regional Education Program (2010) ที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิก ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะทางการสอนสำหรับครู โดยเสนอมาตรฐานทางสมรรถนะการสอนว่า การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องมีองค์ประกอบของสมรรถนะการสอนทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ ด้านความรู้ (มีความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในเนื้อหา) ด้านทักษะ (ความชำนาญในทักษะการจัดการเรียนการสอน ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการวัดประเมินผลผู้เรียน ทักษะในการใช้เทคโนโลยี และทักษะในการบูรณาการ) ด้านคุณลักษณะ (มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน รักในวิชาชีพครู) ด้านมาตรฐานจรรยาบรรณและค่านิยม (การอุทิศตนต่อชุมชน ทัศนคติที่ดีที่มีต่อผู้เรียน การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี) และสุดท้ายคือด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(การกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จะพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดชีวิต และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน)

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและปรับปรุงทักษะที่จำเป็นตลอดจนสมรรถนะการทำงานของบุคลากรโดยวิธีต่าง ๆ ในวงการศึกษามีการใช้รูปแบบวิธีการพัฒนาบุคลากรหลากหลายวิธีที่ต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอนงาน (coaching) ระบบพี่เลี้ยง (mentoring) การให้คำปรึกษา (counselling) การฝึกอบรมและพัฒนา (training) การนิเทศ (supervision) ตลอดจนเครื่องมือในการสนับสนุนด้วยการจัดการความรู้ (knowledge management) หากนำวิธีและรูปแบบต่าง ๆ มาบูรณาการใช้ในการพัฒนาครูร่วมกันย่อมเป็นการเกื้อกูลกันของรูปแบบที่ทำให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่ง Sabol (2016) ภายใต้อาณัติของ National Art Education Association (NAEA) ระบุเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาครูไว้ว่า การพัฒนาวิชาชีพของครูทัศนศิลป์มีแนวโน้มที่สำคัญเพิ่มมากขึ้น ครูทัศนศิลป์ต้องมีความกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาวิชาชีพ มีความจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยี และต้องให้ความสำคัญและมีความรับผิดชอบต่อหลักสูตรการพัฒนาวิชาชีพครู ศิลปะให้มีประสิทธิภาพ และในท้ายที่สุดแล้วคุณภาพของการศึกษาที่นักเรียนจะได้รับขึ้นอยู่กับตัวครูทัศนศิลป์ ในส่วนนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูทัศนศิลป์ในระดับโลก สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในประเทศไทย มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ ซึ่งหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะระดับมัธยมศึกษา มิใช่การมุ่งสร้างศิลปินหรือการสร้างงานที่เป็นเลิศ แต่เป็นการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดการพัฒนาตน คุณสมบัติของครูทัศนศิลป์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ ครูต้องสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการเตรียมกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และออกแบบการวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

หลักการทางศิลปศึกษา discipline-based art education (DBAE) ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ 4 เรื่อง ได้แก่ ศิลปะปฏิบัติ (studio art) ประวัติศาสตร์ศิลป์ (history of art) ศิลปะวิจารณ์ (art criticism) และสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนในโรงเรียนมักเน้นเฉพาะศิลปะปฏิบัติ ในขณะที่ยังขาดการเชื่อมโยงไปอีก

3 องค์ความรู้ ซึ่งทั้ง 3 องค์ความรู้นั้นจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นมา ฝึกการคิด วิเคราะห์ และพัฒนาความซาบซึ้งในความงามของศิลปะ ดังนั้น ควรกำหนดให้มีการเรียน การสอนให้ครอบคลุมทั้ง 4 องค์ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สาระวิชาต่าง ๆ รวมถึงชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การเข้าใจศาสตร์และศิลป์ของศิลปะอย่างแท้จริง (พงศ์พันธุ์ ไชยบุญเรือง, 2554)

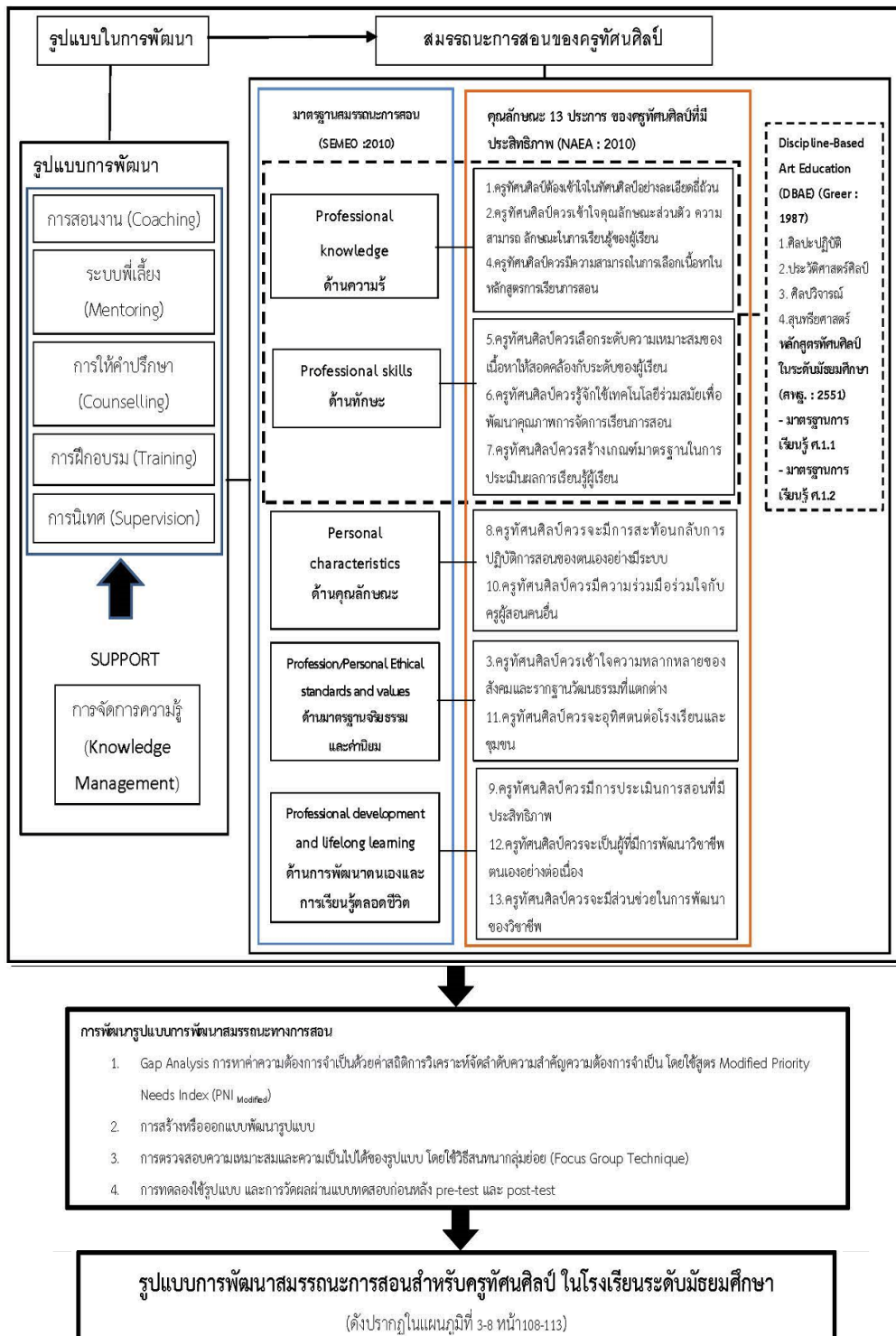
ด้วยเหตุผลตามทิศทางความเปลี่ยนแปลงของโลก สภาพปัจจุบัน และปัญหาดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ หากมีการจัดระบบและสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนที่ตอบสนองและตรงกับลักษณะเฉพาะของครูทัศนศิลป์ได้ ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการสอน และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน และความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูทัศนศิลป์ อันจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะทางการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพอันพึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (mixed method research) โดยใช้วิธีวิจัยแบบ sequential transformative โดยใช้การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อนำเสนอรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ตัวอย่าง คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ 400 โรง แบ่งตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ครูทัศนศิลป์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.92 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 ทั้งนี้แบบสอบถามได้รับกลับคืนทั้งหมด 380 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และศึกษาค่าความต้องการจำเป็น (priority need index) นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 มาจัดลำดับความสำคัญโดยการหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมผ่านการสัมภาษณ์ เพื่อหาสภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสม ในส่วนของการสัมภาษณ์ ตัวอย่างคือ ครูทัศนศิลป์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติดีเยี่ยมด้านทัศนศิลป์ หรือได้รับรางวัลด้านการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ จำนวน 4 โรง รวม 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากตัวแปร และตัวบ่งชี้ตามกรอบแนวคิด

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยทำการพัฒนารูปแบบผ่านการวิเคราะห์คุณภาพและความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรายบุคคล และการประชุมกลุ่มพิจารณาแบบผ่านการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้เกณฑ์คัดเลือกจากกลุ่มนักวิชาการทางด้านการสร้างรูปแบบและด้านศิลปศึกษา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาครู ผู้เกี่ยวข้องในด้านผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ตัวแทนครู และครูที่มีการปฏิบัติดีเลิศด้านทัศนศิลป์ และกลุ่มนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา บริหารสถานศึกษา และการพัฒนาครูทัศนศิลป์ รวมทั้งสิ้น 10 คน ในการสนทนากลุ่มมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมทั้งสิ้น 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30-39 ปี มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นครู คศ.1 มีประสบการณ์ทางวิชาชีพน้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีคาบสอนคิดเป็น 18-19 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีการปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือภาระงานสอนในกลุ่มงานบริหารงานบุคคล คิดเป็น 5-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในด้านการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมการฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะการสอนครูทัศนศิลป์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (ตาราง 1) พบว่ารูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนที่คาดหวังของครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดการความรู้ รองลงมาคือ การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง การสอนงาน การนิเทศ และการให้คำปรึกษา ตามลำดับ ส่วนรูปแบบการพัฒนาสภาพสมรรถนะทางการสอนปัจจุบันหรือสมรรถนะที่ปฏิบัติจริงที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การให้คำปรึกษา รองลงมาคือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง การนิเทศ การสอนงาน การฝึกอบรม และการจัดการความรู้ ตามลำดับ ส่วนผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะพบว่า การจัดการความรู้ มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับแรก (PNI = 0.88) รองลงมา คือ การฝึกอบรม (PNI = 0.64) การสอนงาน (PNI = 0.41) การใช้ระบบพี่เลี้ยง (PNI = 0.40)

การนิเทศ (PNI = 0.64) และการให้คำปรึกษาเป็นลำดับสุดท้าย (PNI = 0.32)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการใช้รูปแบบ พบว่า การบูรณาการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์เพื่อให้เกิดการพัฒนา มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด ในด้านของการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ พบว่า การให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะครูทัศนศิลป์ให้เกิดการพัฒนาด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNI = 1.21) รองลงมา คือ ทักษะ (PNI = 1.02)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมรายชื่อของสมรรถนะทางการสอนทางทัศนศิลป์ 5 ประการ พบว่า มี 24 ข้อที่มีระดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลาง (มากกว่า 0.65) เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดความสัมพันธ์ของรูปแบบและสมรรถนะ พบว่า อยู่ในรูปแบบการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 10 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วยสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 3 ข้อ รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ มีจำนวนด้านละ 2 ข้อ สำหรับรูปแบบการฝึกอบรม มีจำนวน 7 ข้อ ประกอบไปด้วยสมรรถนะด้านความรู้มีจำนวนมากที่สุด คือ 3 ข้อ รองมาคือ ด้านทักษะและด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวนด้านละ 2 ข้อ เท่ากัน ด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ รองลงมา คือ ด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม มีจำนวน 1 ข้อ และไม่พบข้อที่มีค่าระดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลาง อยู่ในรูปแบบการให้คำปรึกษา และการนิเทศ ดังนั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตาราง 1

สภาพสมรรถนะทางการสอนปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูทัศนศิลป์

หัวข้อ	คาดหวัง			ปัจจุบัน			PNI	Rank
	M	SD	การแปลผล	M	SD	การแปลผล		
การสอนงาน	3.97	.54	มาก	2.82	.65	ปานกลาง	.41	3
การใช้ระบบพี่เลี้ยง	4.11	.51	มาก	2.95	.60	ปานกลาง	.40	4
การให้คำปรึกษา	3.91	.55	มาก	3.01	.63	ปานกลาง	.32	6
การฝึกอบรม	4.22	.55	มาก	2.65	.64	ปานกลาง	.64	2
การนิเทศ	3.94	.56	มาก	2.94	.65	ปานกลาง	.36	5

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพสมรรถนะทางการสอนปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูทัศนศิลป์

หัวข้อ	คาดหวัง			ปัจจุบัน			PNI	Rank
	M	SD	การแปลผล	M	SD	การแปลผล		
การจัดการความรู้	4.58	.45	มากที่สุด	2.46	.65	น้อย	.88	1

ตาราง 2

ตารางสรุปลำดับการพัฒนาสมรรถนะตลอดจนรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม

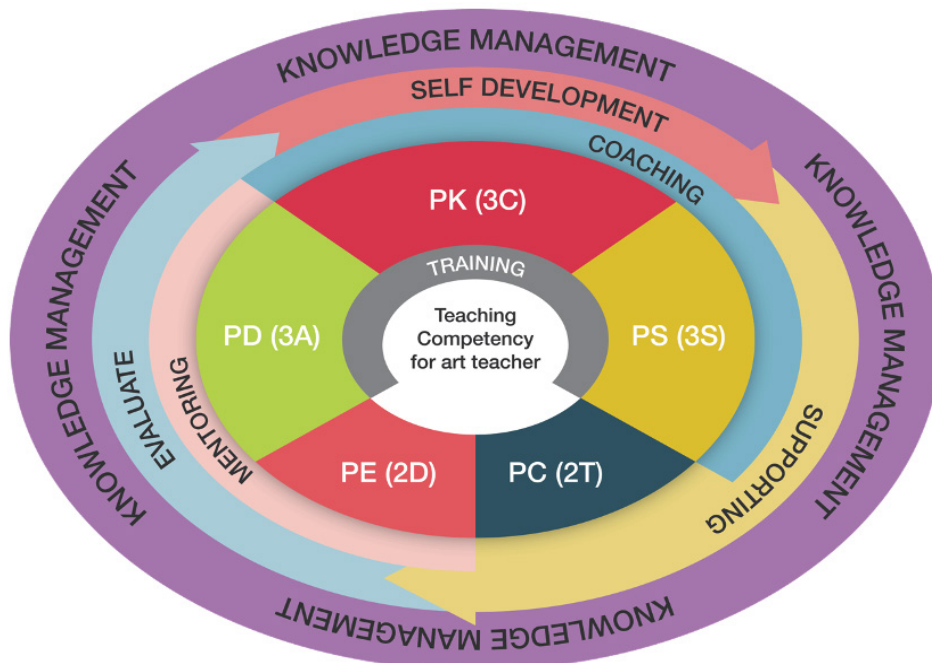
ลำดับ	ลำดับสมรรถนะที่ต้องพัฒนา	รูปแบบวิธีการที่เหมาะสม
1	ด้านทักษะ	Training/ Coaching/ KM
	ด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต	Training/ Mentoring/ KM
2	ด้านความรู้	Training/ Coaching/ KM
3	ด้านคุณลักษณะ	KM
4	ด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม	Mentoring/ KM

ในส่วนของผลการสัมภาษณ์ ตัวอย่างส่วนมากมีความเห็นว่า ควรมีการบูรณาการรูปแบบร่วมกัน คือ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการจัดการความรู้ โดยในการฝึกอบรมสำหรับครูทัศนศิลป์นั้น ควรใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเท่านั้น เพราะทำให้ครูเกิดความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ได้ และตรงกับบริบทของครูทัศนศิลป์ ในด้านของเวลาที่เหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะ ส่วนมากมีความเห็นว่า ควรทำในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน และควรมีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ผลการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผ่านการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพ 2

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรูปแบบคือ วิธีการพัฒนาสมรรถนะ 5 ด้าน ด้วยรูปแบบวิธีการพัฒนาที่แตกต่างกันตาม ผลการวิจัย ในรูปแบบนี้ควรต้องมีกลไกในการสนับสนุนรูปแบบ ประกอบไปด้วย การพัฒนา ตนเอง (self development) การสนับสนุน (supporting) การประเมินสมรรถนะ (evaluate) และต้องมีการจัดการความรู้ (knowledge management) อย่างสม่ำเสมอ (ภาพ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 94.67) และผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 92)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชื่อ รูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 96) และในส่วนของความเป็นไปได้ (ร้อยละ 98) 2) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ในการพัฒนาที่เหมาะสม กับแต่ละสมรรถนะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 98) และในส่วนของ ความเป็นไปได้ (ร้อยละ 94) 3) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของ สมรรถนะการสอนครูทัศนศิลป์ทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 100)

และในส่วนของการเป็นไปได้อีก (ร้อยละ 100) 4) ความเหมาะสมและการเป็นไปได้อีกของกลไกในการสนับสนุนรูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 98) และในส่วนของการเป็นไปได้อีก (ร้อยละ 94) 5) ความเหมาะสมและการเป็นไปได้อีกของขั้นตอนและระยะเวลาของรูปแบบฯ มีความเหมาะสมของขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 94) และในส่วนของการเป็นไปได้อีกของขั้นตอนอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 86) เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของระยะเวลาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 82) และเมื่อพิจารณาการเป็นไปได้อีกของระยะเวลา อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 80) ในส่วนของเรื่องระยะเวลาในการใช้รูปแบบฯ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ควรปรับระยะเวลาตามความเหมาะสมของบริบทผู้รับการพัฒนา

อภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ควรประกอบไปด้วย การเลือกรูปแบบที่เหมาะสมตลอดจนการบูรณาการรูปแบบทั้งสิ้น 4 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการความรู้ การฝึกอบรม การสอนงาน และระบบพี่เลี้ยง ซึ่งทั้ง 4 รูปแบบมุ่งพัฒนาสมรรถนะทั้งการสอนทางทัศนศิลป์ให้กับครูทัศนศิลป์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ ด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม และสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการทำให้สมรรถนะการสอนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยกลไกในการสนับสนุน และการจัดการความรู้ร่วมด้วย

สภาพปัจจุบันของรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนปัจจุบันหรือสมรรถนะที่ปฏิบัติจริงของครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า การจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับรูปแบบการพัฒนาอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครูทัศนศิลป์ในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า หน่วยงานส่วนมาก เช่น สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (สนก.) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สวก.) สมาคมพัฒนาวิชาชีพครูศิลปะแห่งประเทศไทย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) มีการพัฒนาการครูผ่านการฝึกอบรมเท่านั้น โดยผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการความรู้สำหรับคนกลุ่มใหญ่ ทำได้ยากในระยะแรก เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ และขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการความรู้ ทำให้ไม่สามารถ

มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนที่คาดหวังของครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดการความรู้ แสดงให้เห็นว่า ครูทัศนศิลป์ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนที่ทัศนศิลป์และต้องการให้มีการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของตนเอง

เมื่อนำรูปแบบในการพัฒนาหลักมาพิจารณารายด้านและรายชื่อของการพัฒนาองค์ประกอบสมรรถนะทางการสอนทัศนศิลป์ย่อยในแต่ละรูปแบบ พบว่า แต่ละสมรรถนะมีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมแตกต่างกันออกไป จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้และทักษะต้องใช้รูปแบบวิธีการพัฒนาผ่านการฝึกอบรม การสอนงาน และการจัดการความรู้ ในการพัฒนาสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ต้องใช้รูปแบบวิธีการพัฒนาผ่านการจัดการความรู้ ในการพัฒนาสมรรถนะด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม ต้องใช้รูปแบบวิธีการจัดการความรู้ และระบบพี่เลี้ยง ในขณะที่การพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องใช้รูปแบบการพัฒนาผ่านการจัดการความรู้ การฝึกอบรม และระบบพี่เลี้ยง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะการสอนให้ครบทั้ง 5 ส่วน ต้องบูรณาการรูปแบบเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การบูรณาการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์เพื่อให้เกิดการพัฒนามีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด

เมื่อนำรูปแบบในการพัฒนาหลักทั้ง 6 รูปแบบ มาพิจารณารายด้าน และรายชื่อของการพัฒนาองค์ประกอบสมรรถนะทางการสอนทัศนศิลป์ย่อยในแต่ละรูปแบบ พบว่า ด้านรูปแบบการจัดการความรู้ ในองค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะมีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด $PNI = 1.12$ โดยในส่วนของการมีการจัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมครูให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ทั้ง 4 ด้าน มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด $PNI = 1.26$ สอดคล้องกับการปฏิรูปวิธีการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 คือการให้พัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการนำเทคโนโลยีมาใช้นวัตกรรมออนไลน์เพื่อการพัฒนาครู จัดตั้งคลังเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาให้ครูสามารถใช้บริการเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทันสมัยและคล่องตัว พร้อมทั้งมุ่งเน้นลดวิธีการพัฒนาที่เน้นการอบรม มาเป็น

การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของครูผ่านระบบการจัดการความรู้ภายในสถานศึกษา (ประเวศ วะสี, 2557)

ผลการวิจัยในส่วนรูปแบบการสอนงาน พบว่า ข้อที่มีค่าระดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลาง ประกอบด้วยสมรรถนะด้านความรู้ 2 ข้อ และด้านทักษะ 2 ข้อ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาด้วยวิธีการสอนงานเหมาะกับการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ และด้านทักษะมากที่สุด สอดคล้องกับ Tschannen-Moran (2010) ที่กล่าวถึงการสอนงาน (coaching) ว่า การสอนงานเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องด้วยความช่วยเหลือและติดตาม และยังสอดคล้องกับแนวทางยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ของประเวศ วะสี (2557) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูต้นแบบ หรือการสร้างระบบครูสอนงาน (coach) ให้ครูเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานระหว่างครูผู้มีประสบการณ์สู่เพื่อนครูด้วยกัน

ในด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่าการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนในครูทัศนศิลป์ให้เกิดการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (การกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จะพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดชีวิต และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน) มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด $PNI = 1.21$ แสดงให้เห็นว่า ครูมีแนวโน้มในการพัฒนาตนเองจากความต้องการของจิตใจตนเอง ครูทัศนศิลป์เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองเป็นอันดับแรก และพร้อมสู่การพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะการสอนหากได้รับการพัฒนาที่ดีเป็นไปในทิศทางเดียวกับทฤษฎี กิจกรรมของจิต (mental activity) ของ Benedetto Croce นักสุนทรียศาสตร์และนักวิเคราะห์ศิลปะ (Peters, 2013) ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมเชิงคิดหรือเชิงทฤษฎี (theoretical activity) ส่งผลไปสู่กิจกรรมเชิงปฏิบัติ (practical activity) แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาครูควรพัฒนาควบคู่กันทั้งทางด้านจิตใจและการปฏิบัติ ต้องมีการกระตุ้นให้ครูมีความสนใจและพร้อมที่จะพัฒนาด้านตนเอง และผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผลการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนในครูทัศนศิลป์ ให้เกิดการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด น่าจะเกี่ยวข้องกับความตระหนักในคุณค่าของบทบาทที่ตนถือครองของตัวครูทัศนศิลป์เองอีกด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogy Theory ของ Malcolm Knowles (Knowles, 1985) ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อรู้สึกว่สิ่งนั้น “จำเป็น” ตอบทบทและสถานภาพทางสังคมของตน

เมื่อพิจารณาในส่วน of ข้อที่มีระดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลาง (มากกว่า 0.65) ผลการวิจัยพบว่ามีทั้งสิ้น 24 ข้อ โดยสมรรถนะทางการสอนทางทัศนศิลป์ที่ควรพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองลงมาคือ สมรรถนะด้านความรู้ และสุดท้ายคือ สมรรถนะด้านคุณลักษณะ และสมรรถนะด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนของการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนในครุทัศนศิลป์ การพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับแรก น่าจะเป็นเพราะวิธีการสอนสอนศิลปะที่ตุนั้นส่วนมากเป็นการสอนผ่านการสาธิต สอดคล้องกับ นวลลออ ทินานนท์ (2540) ที่กล่าวว่าวิธีการสอนแบบสาธิตเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดทักษะทางศิลปะได้ จึงทำให้การพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครุทัศนศิลป์ ในขณะที่เดียวกันสมรรถนะด้านมาตรฐานจริยธรรมและค่านิยม มีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในอันดับต่ำที่สุด โดยมีความเชื่อมโยงกับที่มนุษย์ทุกคนมีความเชื่อว่าตนเองเป็นคนดี ครูส่วนมากคิดว่ามาตรฐานจริยธรรมและค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่ครูสามารถพัฒนาได้ด้วยตัวเอง ไม่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ แต่ถึงอย่างไรก็ดี แม้ว่าเรื่องของจริยธรรมและค่านิยมจะถูกจัดให้อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าสมรรถนะด้านอื่น ๆ แต่ยังคงได้รับการให้ความสำคัญ และพบอยู่ในข้อที่มีค่าลำดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลางด้วย แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนจำเป็นต้องมีสมรรถนะครบทุกด้าน สอดคล้องกับ Kaltenborn (2014) ที่กล่าวไว้ว่า สมรรถนะคือการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ knowledge ความรู้ความเข้าใจ skills ทักษะ และ attitudes หรือทัศนคติ ซึ่งส่วนนี้จะรวมไปถึงความเห็นอกเห็นใจ ความสำนึกต่อหน้าที่ (feelings) พฤติกรรมทางการสอน และความเข้าใจในผู้เรียน ความเชื่อมั่น ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างผู้เรียน (beliefs) ตลอดจนเรื่องของจริยธรรมทางวิชาชีพด้วย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยขององค์กร SEAMEO Innotech Regional Education Program (2010) เกี่ยวกับมาตรฐานทางสมรรถนะของการสอน ว่าควรประกอบไปด้วย สมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ จริยธรรมและค่านิยม และการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน

ในส่วน of รายละเอียดความสัมพันธ์ของรูปแบบและสมรรถนะ พบว่า ข้อที่มีค่าลำดับความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่ากลางทั้ง 24 ข้อ มีข้อที่อยู่ในรูปแบบ

การจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 10 ข้อ ประกอบไปด้วยสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 3 ข้อ รองลงมาคือด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ มีจำนวนด้านละ 2 ข้อเท่า ๆ กัน และเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า การบูรณาการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์เพื่อให้เกิดการพัฒนา มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด $PNI = 1.23$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการความรู้จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสมรรถนะการสอนทุกด้าน และจำเป็นกับการสนับสนุนการพัฒนาแบบอื่น ๆ ผ่านการบูรณาการ สอดคล้องกับนโยบายการยกระดับคุณภาพครู “Spec ครูไทยในศตวรรษที่ 21” ของ ประเวศ วะสี (2557) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการความรู้ของครูต้องมีระบบ แบบแผน ที่ชัดเจน และควรมีการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของครูที่โรงเรียน และสอดคล้องกับ อารมณ์ ภู่วิทยพันธ์ (2547) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้รู้จักหาความรู้และนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพราะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

รูปแบบฯ จำเป็นต้องมีการบูรณาการรูปแบบการพัฒนาร่วมกัน คือ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการจัดการความรู้ โดยในการฝึกอบรมสำหรับครูทัศนศิลป์นั้น ต้องใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเท่านั้น เพราะจะทำให้ครูเกิดความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ได้ และตรงกับธรรมชาติของครูทัศนศิลป์ที่ชอบเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ สอดคล้องกับปรัชญาประสบการณ์ตามแนวคิดของ John Dewey ที่กล่าวว่า ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Dewey, 1998)

นอกจากนี้ รูปแบบนี้ต้องมีกลไกในการสนับสนุนรูปแบบ อันประกอบไปด้วย self-development, supporting, evaluate และมีการจัดการความรู้ (knowledge management) อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2557) ที่ได้นำเสนอแนวทางยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็น

การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดพลังที่จะพัฒนาตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายการพัฒนา ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการจัดให้มีครูต้นแบบ (master teachers) เพื่อเป็นพี่เลี้ยงและช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนรู้ของครู และสอดคล้องกับ จารุวรรณ ฤทธิเพชร (2552) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงเรียน ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความเข้มแข็งของทีมงานการจัดการความรู้ การมีสิ่งกระตุ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ การช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอก การวางแผนงานและกิจกรรมการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงเรียนมีบรรยากาศและสถานที่เอื้อต่อการจัดการความรู้และมีงบประมาณที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม การจัดการความรู้เป็นตัวช่วยสนับสนุนการพัฒนารูปแบบฯ และควรทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ความรู้ถูกส่งต่ออย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวความคิดการสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของ Vygotsky ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญที่ว่า "ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา" และ ความรู้สามารถสร้างขึ้นโดยผ่านทางเรามีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพฑูรย์, 2556)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบไปใช้ต้องพิจารณาบริบท ความรู้พื้นฐาน และลักษณะธรรมชาติ การเรียนรู้ของครู เพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนา

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูทัศนศิลป์ทั้ง 5 ด้าน และมุ่งเน้นการพัฒนาผ่านรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทสมรรถนะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

1.3 มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้

1.4 มีการวัดระดับสมรรถนะทั้ง 5 ด้านของครูก่อนพัฒนาว่าครูขาดหรือควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านใด เพื่อจะได้จัดรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและตรงกับสมรรถนะที่จำเป็น และส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง เทคนิคการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเนื่องจากผลวิจัย พบว่า รูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนที่คาดหวังของครูทัศนศิลป์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการจัดการความรู้ และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนให้เกิดการพัฒนาด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด

2.2 ควรมีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมการพัฒนาสมรรถนะที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาไทยอย่างเป็นรูปธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จารุวรรณ ฤทธิเพชร. (2552). *กระบวนการและปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/36275>

นวลลออ ทินานนท์. (2540). การสอนมนโธทัศน์: หัวใจของการเรียนรู้. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*, 5(2), 41-44.

ประเวศ วะสี. (2557, 10 พฤศจิกายน). *อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย*. Resource Center. <http://resource.thaihealth.or.th/library/academic/14452>

ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์. (2556). *ศิลปะคืออะไร: ศิลปะคืออารมณ์* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์พันธุ์ ไชยบุญเรือง. (2554). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ*. Sahachiva. <http://www.sahavichia.com/?name=link&category=7&page=7>

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2547). *Career development in practice*. เอช อาร์ เซ็นเตอร์

ภาษาอังกฤษ

Tschannen-Moran, B., & Tschannen-Moran, M. (2010). *Evocative coaching: Transforming schools one conversation at a time*. John Wiley & Sons.

Dewey, J. (1998). *Experience and education, 60th anniversary edition*. Kappa Delta Pi.

Kaltenborn, T. (2014, November 10). *The ABC model of attitudes*. <http://timboprof.com/tag/abc-model>

Knowles, M. S. (1985). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. Jossey-Bass.

Peters, R. (2013). *History as thought and action: The philosophies of Croce, Gentile, De Ruggiero and Collingwood*. Imprint Academic.

Sabol, F. R. (2016, January 16). *Professional development in art education: A study of needs, issues, and concerns of art educators*. National Art Education Association. <https://www.arteducators.org/research/articles/108-professional-development-in-art-education-a-study-of-needs-issues-and-concerns-of-art-educators>

SEAMEO Innotech Regional Education Program. (2010). *Teaching competency standards in Southeast Asian countries: Eleven country audit*. SEAMEO Innotech. https://www.seameo.org/SEAMEOWeb2/images/stories/Publications/Centers_pub/2012TeachingCompetencyStandards/TeachingCompetencyStd.pdf